

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
доцента кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти
Запорізького національного педагогічного університету

Базими Наталії Валентинівни

на дисертаційну роботу **Лук'яненко Анни Валеріївни**
«Психолого-педагогічні умови інтегративної медико-психолого-педагогічної
допомоги особам із порушеннями мовлення органічного генезу»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 016 Спеціальна освіта
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дисертації

Формування мовленнєвих навичок у дітей є однією з найважливіших складових їхнього загального розвитку, особливо у випадку порушень мовлення органічного генезу. Порушення мовленнєвого розвитку в дошкільному та молодшому шкільному віці можуть серйозно вплинути на загальний психофізичний стан дитини, її когнітивні та соціальні навички. Це підвищує потребу в своєчасному та кваліфікованому втручанні, щоб мінімізувати ризики подальших розладів в когнітивній, емоційно-вольовій та поведінковій сферах.

Завдяки ранньому втручанню та комплексній допомозі можна ефективно усунути мовленнєві порушення, що, у свою чергу, сприяє нормалізації розвитку дитини та запобігає виникненню вторинних труднощів. На особливу увагу заслуговує розгляд психолого-педагогічних умов, які дозволяють реалізувати інтегративну медико-психолого-педагогічну допомогу дітям з порушеннями мовлення органічного генезу.

Незважаючи на те, що проблема корекції мовленнєвих порушень є предметом численних наукових досліджень, зокрема в контексті психолого-

педагогічного супроводу, є певні прогалини в існуючих методичних підходах до інтегративної допомоги дітям з порушеннями мовлення та зубощелепної системи. Зокрема, відсутні єдині рекомендації та методики для педагогів і фахівців, що працюють з дітьми з порушеннями мовлення органічного генезу, для ефективного застосування інтегративних підходів у корекційній роботі.

Тема дисертації Лук'яненко Анни Валеріївни: «Психолого-педагогічні умови інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги дітям із порушеннями мовлення органічного генезу» є надзвичайно актуальною. Особливий акцент у дослідженні робиться на взаємодію логопедів, стоматологів та педагогів у наданні інтегративної допомоги дітям. Важливість такої інтеграції науково обґрунтована потребою створення умов для успішного розвитку дітей з порушеннями мовлення та зубощелепної системи на всіх етапах їхнього навчання та соціалізації.

Наукове надбання цього дослідження полягає в тому, що воно пропонує нові підходи до формування психолого-педагогічних умов інтегративної допомоги дітям з мовленнєвими порушеннями органічного генезу. Авторка розробила та обґрунтувала нову методику, що базуються на інтеграції логопедичних, медичних і педагогічних аспектів, зокрема через системну взаємодію логопедів, педагогів та ортодонтів.

Дисертація містить аналіз чинних методичних підходів, що застосовуються в роботі з дітьми з порушеннями мовлення, а також визначає їхню ефективність у контексті інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги. Особлива увага приділена вивченню комплексного впливу на дітей через методи логопедії та стоматологічної корекції, що дозволяє забезпечити більш ефективну та всебічну допомогу таким дітям.

Розроблені авторкою підходи мають глибоке теоретичне обґрунтування, а також практичне застосування у роботі з дітьми, що дає змогу значно покращити результати логокорекційного процесу. Зокрема, науково обґрунтована методика інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги має за мету створення такого середовища, яке дозволяє найбільш

ефективно підтримувати дітей з порушеннями мовлення органічного генезу, забезпечуючи їх всебічний розвиток.

Тому актуальність теми дисертації Лук'яненко Анни Валеріївни є беззаперечною, а запропонована в ній методика інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги та комплекс психолого-педагогічних умов дозволяють зробити важливий внесок у розвиток теорії та практики корекційної педагогіки, що сприятиме удосконаленню надання допомоги дітям з порушеннями мовлення та зубощелепної системи.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, результатів і положень дисертації

Дисертація Лук'яненко Анни Валеріївни відзначається чіткою структурованістю, логічною послідовністю викладення матеріалу та належним обґрунтуванням основних наукових положень, що виносяться на захист. Зміст роботи розкриває логіку та етапність проведення дослідження, а також демонструє високий рівень наукової обґрунтованості сформульованих висновків і рекомендацій. Аналіз тексту дисертації та наукових публікацій авторки підтверджує достовірність і наукову новизну отриманих результатів.

Робота має міцну теоретико-методологічну основу, що включає обґрунтування необхідності надання інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги дітям з порушеннями мовлення органічного генезу, створення відповідної системи психолого-педагогічних умов, розробку сучасної методики інтегративної допомоги із залученням логопедів та стоматологів-ортодонтів, а також визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості мовлення у цієї категорії дітей.

Наукове дослідження спирається на достатню джерельну базу: у списку використаних джерел налічується 188 найменувань, з них 51 – іноземною мовою. Методи дослідження обрано відповідно до мети та завдань дисертації; вони спрямовані на розробку та експериментальне обґрунтування методики інтегративної допомоги, а також на визначення психолого-педагогічних умов її реалізації. Зокрема, було проведено триетапний

педагогічний експеримент, що мав на меті визначення відповідних критеріїв і рівнів мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями мовлення та зубощелепної системи, створення методики інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги дітям із порушеннями мовлення та зубощелепної системи та оцінку її ефективності, а також визначення психолого-педагогічних умов для її успішної реалізації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, пройшли належну апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також на засіданнях відділу логопедії Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України у 2021–2024 роках, що свідчить про високий рівень практичної значущості результатів дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Основні положення та наукові результати дослідження Лук'яненко Анни Валеріївни викладено в 11 наукових працях, серед яких – 5 статей: 3 опубліковано у фахових виданнях України, 1 – у виданні, індексованому в наукометричній базі Web of Science, 1 – у зарубіжному науковому журналі. Крім того, представлено 6 публікацій у вигляді тез доповідей.

Особистий внесок здобувачки в опублікованих роботах полягає у науковому обґрунтуванні доцільності та ефективності інтегративного підходу до подолання мовленнєвих порушень у дітей, розробленні та впровадженні експериментальної методики інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги, здійсненні якісного та кількісного аналізу отриманих результатів, а також у визначенні комплексу психолого-педагогічних умов, необхідних для надання ефективної допомоги дітям з порушеннями мовлення та зубощелепної системи.

Відповідність змісту анотації основним положенням дисертації

В анотації дисертаційної роботи Лук'яненко А.В. стисло представлено ключові положення, зміст, результати та висновки проведеного дослідження.

Варто зауважити, що анотація повністю узгоджується з основним текстом дисертації: порівняльний аналіз свідчить про повну відповідність у формулюванні мети, об'єкта, предмета, завдань дослідження, положень наукової новизни, висновків до окремих розділів і загальних висновків. Відмінності або суперечності між анотацією та текстом дисертації відсутні.

Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи отримані результати дослідження, їх наукову новизну та практичну значущість, необхідно відзначити дискусійні положення дисертації та окремі зауваження:

1. У дисертації слушно підкреслено важливість психологічної підтримки як для дитини з мовленнєвими порушеннями, так і для її батьків, що є надзвичайно актуальним у контексті інтегративного підходу. Водночас, з метою посилення практичної значущості дослідження, було б доцільно розширити аспект, пов'язаний із залученням родини до корекційного процесу. На нашу думку, доречно було б розробити рекомендації для батьків щодо попередження порушень зубощелепної системи та методів боротьби зі шкідливими звичками у дітей.

2. У роботі вказано, що до експериментальної методики інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги входить логокорекція, а також тейпування щелепно-лищевої ділянки та ортодонтична корекція. Проте, на нашу думку, потрібно було більш детально обґрунтувати використання методу тейпування, описати методику та більш чітко визначити показання до проведення такого додаткового методу корекції порушень мовлення органічного генезу.

3. Важливим є висвітлення ролі психолога у міждисциплінарній взаємодії. На нашу думку, доцільним було б більш детально окреслити напрями роботи психолога з дітьми, які мають порушення мовлення органічного генезу, зокрема методи подолання тривожності, формування мотивації до спілкування, підвищення самооцінки.

Зазначимо, що висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Лук'яненко Анни Валеріївни.

Загальний висновок про відповідність дисертації чинним вимогам

Незважаючи на висловлені зауваження, вважаємо, що дисертація Лук'яненко Анни Валеріївни «Психолого-педагогічні умови інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги особам із порушеннями мовлення органічного ґенезу» за актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язанням проблеми, практичним значенням відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, зокрема вимогам п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та може бути представлена у спеціалізованій вченій раді для присудження Лук'яненко Анні Валеріївні наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти
Запорізького національного
педагогічного університету

Наталія БАЗИМА

*Григорій Баранів Н.
засвідчує:*

*Професор з
наркології, психіатрії
роботи*

